

EGODNJA DANICA.

Katolški cerkveni list.

№ 1.

V petik 3. prosenca.

1851.

Mariti, zgodnji danici.

Ne skrivaj dalje, o Danica mila!
Predraziga obličja v sredi reve,
Ki božjo čedo stiska zdanje dneve,
Ne mudi s Sinam, ki si ga rodila.

Pastirja v Rimu cerkev je dobila,
De modro, serčno vodi nje zadeve;
Pa še proti navihita iz desne, leve,
Nad ovce, jagnjeta bi zdaj planila.

Tam ovni čede so na ptujim, v ječi;
Pa tu in tam volkovi še dereči
Pripravljeni so v rop med čedo prosto.

Ozri se, ki vse zmote si končala,
Pokaži Jezusa, de bo bežala
Pred njim vsa moč sovražna v temo gosto. H.

Edina pot v nebesa

ali

podučenje od razločkov prave katolske vere
memo drugih nekatoliških ver.

(V pogovorih med duhovnim pastirjem in vernikom.)

Spisal Peter Hicinger.

Četerti pogovor.

Nauk od Boga in od presv. Trojice.

V. Ne gre mi iz spomina, kar so, gospod Oče! od zgodeb katolske vere in pa drugih ver, desiravno le ob kratkim pripovedovali. Tako stanovitno se je naša katolska vera skozi vse čase ohranila od tiste dobe, ko se je po Jezusu Kristusu začela. Vse drugač pa druge vere, ki so se zdaj vzdignile, zdaj zopet padle; in ako se je ktera se obdržala, ni več ravno tista, ampak več ali manj spremenjena.

D. Ravno v tem razločku je posebno znamenje katolske resnice; to namreč je po besedi s. Vincencija Lerinskiga katoliško, kar se je povsod, kar vselej, kar pri vsih verovalo. In pogled nato, kako de je katolska vera vse čase ravno tista in nespre-

menjena in terdna ostala, nas mora stanovitno v njej obdržati, naj jo ljudje drugačne vere se tako grajajo, naj modri tega sveta si se toliko napačne od Kristusa in njegoviga nauka domišlujejo. Naj tudi pravijo, de vera le od stopnje do stopnje, od veka do veka bolj popolnoma postaja, kakor jo namreč oni prenarejajo: mi vonder smemo in moramo prepričani biti, de je Jezus sam popoln nauk dal, kateri ne potrebuje nič boljšiga, in de je ta nauk ravno tisti, ki ga katoliškiga imenujemo in mi imamo.

V. Zato moramo zares Bogu hvaležni biti!

D. Zdaj pa je treba nauke katolske vere posebej pogledati, in pa nauke drugih ver nasprot postaviti, de se razločki svetleje previdijo. Se ve, de se pri starih krivoverah ni muditi treba, in je bolj pri sedanjih novih verah ostati.

V. Druge vere mende saj Boga tistiga imajo, kakorsniga katolska vera uči. Mi namreč verujemo, de je en sam Bog, kateri je čist duh, sam iz sebe nar bolj popolnoma bitje, gospod in stvarnik vsih reči. Vemo tudi, de je on vecin, vsigavedin in neskončno moder, vsigamogočin in povsod pričejoč, neskončno svet in pravičin, neskončno dobrotljiv in usmiljen; spoznamo, de on vse ohrani in vlada, de dobro z dobrim, in hudo s hudim povračuje.

D. Prav tako poveste, tako najdemo v s. pisnu, tako tudi v bukvah učnikov in v sklepih zborov katolske cerkve; tako spoznamo ob kratkim v apostolski veri, in ob daljšim imamo v katekizmih ali bukvah kersanskiga nauka. Tako sta z nami sploh terdila še Luter in Calvin, desiravno sta nekatere druge nauke na dan prinesla, ki so božji svetosti, dobroti in pravici nekako nasprot bili.

V. Zdi se mi, de tudi v tistih bukvicah nekakošno tako stoji, de so tedaj evangeljci v tem z nami enaki.

D. Viditi je nekaj tako; pa kmalo bi menil, de nekaj tudi na tiste novoverce ali prav za prav nejeverce zadevajo, kateri so v poslednjih časih božje bitje v nič djali, so ga z vidnimi rečmi v eno zmesili s tem, de si ga namesti stvarnika in gospoda sveta pa le kot dušo sveta mislijo, in vse djanje

dobro in hudo, in vse spoznanje, pravo in nepravo, v zadnje od njega izpeljujejo. Saj se mi čudno zdi, ker tiste bukvice Boga očitno stvarnika ne imenujejo, ker od njegove povračevalne pravice le nekako mehko govorijo, ker pravijo, da on ne dela razločka med eno in drugo vero. Vonder s to besedo jih jaz nočem hudo soditi, in samo besedo bolj odkrito in svetlo pogrešam; težko pa mi dè, kar nam katolčanam zastran vere v Boga po krivim očitajo.

V. Kaj so nam pač v stanu reči, da bi mi napčno ali pa premalo verovali?

D. Le pravijo, da imamo dosti prazne vere, da smo nekakošno malikovavci.

V. To celó! Kako vonder?

D. Glejte z Lutram in Kalvinam vred pravijo, da si mi Boga telesniga mislimo, ker imamo podobe od božjih reči; da kamen in les in platno molimo, ker svete podobe častimo; da nekakošno več bogov imamo, ker tudi k svetnikom molimo; da Boga premalo mogočniga verujemo, ker tudi na svetnike kličemo. Tega sicer tiste bukvice nočejo prav naravnost reči; pa ravno za tega voljo toliko govorijo, da evangeljeji imajo nevidniga Boga, kteriga noben malar malati, noben risar narediti ne zna; da se ne klanjajo kamnam, da ne molijo k svetim, da se ne obračajo k služabnikom božjim, da Bog sam vse ohrani in vlada, in ne potrebuje nobeniga služabnika, ki bi šel in gasil, ko se na primeru kaj vzge.

V. Tega bi pa vonder nikakor ne mogel verjeti, da je kdo tako hudobin in krivičin, nas katolčane takih reči dolžiti! Sej to vsak otrok pri nas ve, da je Bog čist duh, da nima telesa in ga nismo v stanu viditi; da podobe od Boga ali od s. Trojice nam Boga ali božje persone samo v spomin kličejo, in so po tem vzete, ker se Bog imenuje Oče in pri preroku Stari v dnevih ali letih, ker je Bog Sin zares človeško naturo in podobo nase vzel, in se je s. Duh v podobi goloba prikazal. V goli spomin pa vonder smejo podobe služiti; sej je se Izraelcem oblak v pušavi bil podoba božje pričečnosti. Sej dalje vsak katolški kristijan ve, da pri podobah ne častimo kamna in lesa in platna, temuč le Boga ali svetnike, ki se nam ondi v spomin dajo. Sej ni nihče tako nespametn, da bi svetnike Bogu enake delal; ampak vsak samiga sebe malovredniga spozna, tedaj si v svetnikih bolj vrednih priprošnikov pred Bogom išče. Svoje služabnike vemo sicer tudi, da Bog ima, ktere pošilja njegovo voljo spolnovat; in ti so prav za prav angeli.

D. Prav vneti ste se potegnili za svojo veljavo kot katolčan; pa meni se zdi, da ste eno in drugo vmes imenovali, kar vam evangeljeji morebiti tudi ne bodo dali veljati.

V. Ktere resnice vonder ne?

D. Rekel bi kmalo, da visoke skrivnosti od s. Trojice ne; in se druge resnice ne, od ktere bo prihoduje beseda.

V. Sej evangeljeji kersujejo v imenu Očeta in Sina in s. Duha, kakor v bukvicah stoji; kako de bi v s. Trojico ne verovali?

D. Luter in Kalvin sta to resnico s katolsko cerkvijo vred obdržala, kakor je naznanjena v s. evangeliji, kakor je razložena v prvih šestih vesoljnih zborih in tudi od cerkvenih učenikov terjena zoper Arijane, Macedonijane, Nestorijane, Evtihijane in druge krivoverce, da je namreč Bog edin v naturi in trojin v personah, da je Sin in s.

Duh ravno tako Bog kakor Oče, da je Bog Oče sam iz sebe od vekomaj, Bog sin rojen iz Boga Očeta od vekomaj, in s. Duh se izhaja iz Boga Očeta in Sina od vekomaj, in de ima Bog Sin dve naturi, božjo in človeško. Tako verujejo z nami vred tudi greški kristjani ali staroverci; samo de s. Duha le iz Očeta izhajati dajo. V tem pa jih zaverne beseda Jezusova, da bo on s. Duha od Očeta poslal, in de bo s. Duh od njegoviga jermal; nasprot jim je tudi nauk starih učenikov greške cerkve, namreč s. Atanazija, s. Bazilija, s. Cirila in drugih, celo še beseda Efežanskiga zbora. Bili so vonder že med starimi krivoverci nekteri, kot Praksej in Sabeli, ki so skrivnost s. Trojice tajili, ter djali, da imena Očeta, Sina in s. Duha so le imena posebniga božjiga djanja, kot stvarjenja in ohranjenja, razodenja, in razsvetljenja in navdihnenja, ne pa posebnih zase obstoječih božjih person. Več ali manj so tudi drugi krivoverci enako učili, kteri vsi so bili v nekdanjih cerkvenih zborih obsojeni. V času velike verske prekucije je enak kriv nauk na dan prinesel Servet, kteri je bil pa zato po navodbi Kalvinovi na germadi sožgan. Več sta storila pozneje Favst in Leli Soeic, ktera sta posebno na Poljskim celo družbo vernikov po svoji misli vkupej spravila, ki se ravno zato Unitarii (Edinci) imenujejo, ker le verujejo Boga ediniga v naturi, ne pa tudi trojniga v personah. V poslednjih časih pa se vera od s. Trojice med nekatočani še če dalje bolj zgublja, tako de nekteri že ne kersujejo več v imenu Očeta in Sina in s. Duha. Tako zaničujejo staro katolsko resnico, tako po svoje napak modrujejo.

V. Zdaj so me pa na eno spomnili; sej v tistih bukvicah tudi nikjer ne najdem imena s. Trojice, od s. Duha kot praviga Boga ni posebej nič govorjenja, desiravno s. evangelji dosti od njega pove, in s. Pavel piše: „Ne veste, da ste tempelj božji, da s. Duh v vas prebiva? Od Kristusa ni očitne besede, da je Sin božji, akoravno vse s. pismo od njega govori, in je Oče nebeški se oglašil: „Ta je moj preljudi Sin“.

D. Zatorej sim rekel, da bi vam oni morebiti skrivnosti s. Trojice ne dali veljati; vonder tudi tukaj jih nočem hudo soditi, menim pa, da naj bolj odkritoserčno govorijo, ako hočejo, da bi drugi od njih slabo ne mislili ali ne sodili. Ravno takošno prikrivanje besede, mislim dalje, pa naj vsakteriga bolj čuti uči, da ni vsakimu duhu verjeti.

V. Pač prav opomnijo.

D. Zdaj je pa še eno pogledati: Kako moramo Boga častiti in moliti in mu služiti?

V. Boga moramo častiti kot nar višiga Gospoda, ga moliti v duhu in resnici, ga ljubiti iz vsiga serca, vse duše in vse moči; moramo mu služiti s pravičnim življenjem, s spolnovanjem njegove svete volje. To je po nauku Jezusa Kristusa in katolske cerkve.

D. Resnično je to. Ali ne častimo Boga pa še z drugimi posebnimi reči? Glejte novoverni nam grajajo, kakor tudi v tistih bukvicah lahko spoznate, da Boga častimo s postam, kadilam, obljubami in raznimi cerimonijami ali pobožnimi navadami, da se z žegnano vodo kropimo, da sveče in svetilnice ali lampice v njegovo čast prižigamo. To, pravijo, da je po judovski Boga častiti, ne pa po kristjansko; to nam grajajo, da so prazne vere in znamenja duhovne temote; in zatorej toliko besedo povzdigujejo, da za take reči jim ni mar.

V. Zdaj pa že nekaj spoznam, zakaj de se mi je od tistih bukvic hotlo nekako v glavimešati; nisim razumel, kam de vsa beseda kaže. Menim vonder, de ni vse napačno, ker je pri nas katolčanov v navadi. Postil se je Jezus sam v pušavi, postili so se preroki in aposteljni in prvi kristjani; in človek se bo pač malo znal zmote in pregrehe obvarovati se s čednostmi ozalšati, ako se nikdar ni učil se zatajiti, in si v kaki stvari kaj odreči: tudi bližnemu ne bo imel toliko dobriga storiti, ako sebi noče nič pritergati. Ako Bogu kake posebne obljube delamo, mislim de je to njemu še bolj v čast, ako kaj več in kaj boljšiga storimo.

D. To je resnično. Pa novoverci menijo, de mi samo s tem mislimo svojo dolžnost dopolniti in drugo, kar je pred Bogom dražji, opušamo, kot notranjo pobožnost, pravičnost proti vsakimu, dobrotljivost in usmiljenje proti revnimu, podučenje proti nevednimu in zmotenimu. Mi eno storimo, in drugiga ne opustimo. Ravno tako nas sodijo, de vso pobožnost z zgolj nvanjimi rečmi, kot s kadilam, svečavo, in raznimi cerimonijami opraviiti menimo, (mire in aloe pač nimamo) kakor bi za pobožno serce ne skerbili. Ko bi res kdo izmed nas tako menil, pač on ni v resnici katolšk kristjan. Vnanje reči nam imajo le notranjiga duha buditi.

V. Res bi nas krivično dolžil, kdor bi od nas katolčanov tisto hotel reči: sej se nam vedno vsaka čednost priporoča, zmirej serčna molitev potrebna dopoveduje. Res de kadilo in svetila so bile že pri Judih v navadi, in Bog tudi tega ne potrebuje od nas; pa s kadilam vred naša molitev v nebo puhti, in o prižganih lučih se spomnimo božje svetlobe, obudimo svetlo vero in gorečo ljubezin v lastnih sercih. Tudi vemo, de sama voda ne stori sere Bogu dopadljivih, ampak solze prave pokore; pa kropljenje žegnane vode napeljuje človeka nad grehi jokati, ker je serce le preveč rado suho. In vidne pobožne navade ali cerimonije tudi pobožnost serca oživljajo: saj vem, kako de je človek ves bolj v sercu vnet, kadar je v cerkvi kako bolj praznično opravilo. Ne vem, kako bi tedaj vse to moglo napačno ali Bogu zoperno biti.

D. Le v resnici skerbimo za pravo svetost in pobožnost; kaj de drugi od nas pravijo, nam potem ne bo treba prašati.

Od krivoverstva.

(Iz Blahovesta poslovenjeno.)

Krivoverstvo se imenuje vse krivo učenje v veri, ktero, akoravno se s Kristusovim naukam ponaša, vunder nikakor ne izhaja od Kristusa, temveč naravnost proti pravimu Kristusovemu nauku teži, ga kazi in podera. — Ako se ozremo na Jezusovo priliko v evangeliju od ljulike, bomo našli pri slehernim krivoverstvu ravno tako, kakor je bilo na polji v uni priliki. Gospodar je nasejal naj prvič pšenice — po tem pa je peršel sovražnik človekov. — in je med pšenico ljulike nasejal. Ravno tako se godi v kersanski veri. Kristus je naj pred svetu svoj božji nauk naznačil, kteriga so apostelni med narode razglasili. Tode, po tem ko je bila ta resnica razodeta po Sinu božjim in razglasovana po apostelnih, je peršla — zmota. Zoper prvotno učenje božje se je nastavilo poznejši človeško učenje (to je tako, ki so ga ljudje sami po svoji glavi skovali). Cerkev se je bila že mogočno in slavno razcvetla, ko so se tovarštva blodnikov ali krivovercev začele. To tedaj je prvo znamenje, po kte-

rim se loči vsako krivoverstvo od praviga Kristusoviga nauka; krivoverstvo je novarstvo, s kterim so se ljudje derznili spremeniti božji nauk; pri krivoverstvu ne najdeš prvotne kersanske starosti. Torej reče sv. Ciprijan: „Novaciani se ne strinjajo s telesam svete cerkve. Mi se nismo od njih odtergali, ali oni so od nas ustopili, in ker so se tedaj krivoverstva in razterganstva poznejši zlegle, so same glavo in začetik resnice zapustile“ (*). Ravno tako prijema Tertulijan blodnike svojiga časa: „Kar tiče Marcijona, nas čas razsodi. V apostelskim učenji mora to boljši biti, kar je staršiga, in to skazeno, kar je poznejšiga“ (**). Enako terdi sv. Jerom (Hieronim): *** „Svojo misel povem ob kratkim: Mi imamo ostati v cerkvi, ktera je od apostelnov založena. Drugi pa, ki so potlej vstali, se za krivoverce na znanje dajejo“. In sv. Pavl naravnost pravi: „Ako vam bo kdo kej drugiga oznanoval mem tega, kar ste prejeli, ter hotel prevračati evangeli Kristusov, preklet bodi“ (†).

Zdaj tedaj, ako to pravilo obernemo na različne protestanske (luteranske in kalvinske) tovarštva, spodobno smemo in po božji pravici smo permorani reči, de one prvotno ali izvirno resnico s krivoverstvom razderajo, ker na zmote zidajo. De pred Husom ni bilo Husove vere, de luteranstva ni bilo pred Lutram, kalvinstva ne pred Kalvinom, socinjanstva ne pred Socinom itd., tega ni treba dokazovati: se samo po sebi razume. — Pa pravijo, de Hus, Luter, Kalvin itd. niso nič noviga učili, temuč de so bili samo obnovljavci nekdanjiga izvirniga kristjanstva (††). Ako bi to bilo res, kakor pravijo, potlej bi jih ne mogli zmotnjavcov imenovati. Tode, ako terdijo, de je njih vera staro, nekdanje učenje kristjanstva, naj nam skazejo, de se je za časov apostelnov tako učilo, kakor oni učijo, naj nam iz spisov in spominkov prvih časov Kristusove cerkve prič postavijo, ktere za njih nauk pričajo; — naj nam imenujejo svete škofo in mašnike prvotne cerkve, kteri bi bili tako, kakor oni, razlagali sv. pismo, razumeli Gospodovo postavo, kteri bi z njimi vred od vere učili, de se z vero edino (brez dobrih del) človek opravičuje, de sveto rešnje Telo ni pravo Kristusovo telo; kteri bi bili učili, de sme človek sv. pismo po svoji lastni volji razlagati, nategovati, prisipavati ga itd. Naj si le išejo prič k takimu pričanju, porok smo jim za to, de jih ne bodo našli, kakor se že skoz tri sto let po njih ogledujejo, in jih niso nikjer steknili. — Kolikor delj in kolikor skerbnejši se bodo tega dela prijemali, toliko hitrejši in boljši se bodo mogli prepričati, de je njih nauk ljulika, poznejši persejana na njivo božjo; katolški nauk pa de je prvotno dobro seme.

Vunder ne samo nekdanjost priča zoper vsake krivoverske zmote vsaciga stoletja; priča zoper nje tudi drugo znamenje, po kterim se krivoverstvo od prave

*) Sv. Ciprijan od edinosti cerkve.

**) Tertulijan proti Marcijonu.

*** 2. list. „ad Cledonium“.

†) Gal. 1. 9. 7.

††) Po tem luteranskim modrovanji bi se bilo izvirno kersanstvo z zemlje enkrat zgubilo, in se le Luter in njegovi tovarši bi ga bili zopet našli. Kolika prederznost! koliki napuh! Kaj bi bilo potlej od Jezusove obljube misliti, ker je zaterdil, de ostane pri svoji cerkvi do konca sveta, in de jim bo sv. Duha poslal, kteri jih bo učil, bo vedno pri njih in v njih. (Mat. 28. 20. — Jan. 14. 16. 17. 26.) — Zares, kdor terdi, de bi mogla sv. cerkev ob pravi nauk priti, ki jo sv. Duh sam viza, on mora tako prederzin biti, kakor je Martin Luter bil. — Dopis.

Kristusove cerkve loči. Namreč dušna revšina in ubožnost, ktero sleherno krivoverstvo očitno nad seboj razodeva. To revšino in ubožnost perpisujemo krivoverstvom za to, ker, ako se hočejo s čem ponášati, to ni njih; je vzeto in odneseno od nas, svojiga lastniga nimajo nič razun — zmišljenih in razkričanih zmotnjav, s kterimi kazijo večne resnice božje. Oni se ponášajo, de imajo sv. pismo. Povejte pa, od kod ste vzeli te dragocene svete pisma? Hočete govoriti resnico, morate spoznati, de iz katoliške cerkve. Oni bahajo zakramenti. Tode, koliko jim je ostalo zmed teh sedem svetost? Komaj poldruga. In, se li zamorejo obilne milosti razlivati iz studencov, kteri so s človeškimi zlobnostmi in zmotami zasuti? — Oni se ponášajo z milijoni ljudstva, ktero se je dalo k njih evangelijumu zapeljati. Ali, ni li bil, postavimo, že Luter sam primoran s prerokam gorjekati: „Gospod razmnožil si narod, pa nisi razmnožil veselja?“^{*)} Ali niso na zemlji s to mero krivice rasle, s ktero je njegova novarija (reformacija) rasla? — In kam neki krivoverski oznanovavci (misjonarji) hodijo, kteri se pehajo svoj nauk razširiti? Koliko ajdovskih narodov so oni spreobrnili? Je li mar mnogo njih misjonarjev, de ne rečem enacih, temuče saj podobnih velikim našim apostelnam Cirilu in Metodu, habesinskemu Frumencju, irskemu Patricju, Albijonskimu (angleškemu) Avguštinu, nemškemu Bonifacju, indiskimu Francišku Ksaverju?^{*)} Vemo n. p., de letni prihodki angleških družb za razširjanje (protestantskega) evangelija milijone znaša; tode, se mar veliko sto duš spreobrne med neverniki po vsiljenih poslancih, kteri se z bogatimi pripravami in s polnimi mošnjami pošiljajo v misjonarstvo? — Odgovor na vse te vprašanja jim ne pernese veliko slave. Krivoverci ne znajo ajdov k veri spreobračati, temuče le znajo s svojimi novarijami v veri motiti, in neprevide ne kristjane prevračati. Kjer so ljudje zaspali, pridejo oni na ptuje polje, na njivo Gospodovo, na polje Njegove svete cerkve, in tukej sejejo — ljuliko. — Kar imajo dobriga, ne morejo reči, de je izločljivo njih, ker so od nas vzeli. — tode to dobro, kolikor so vzeli iz cerkve božje, se med njimi čem dle, tem več raztresa, dokler se ne bo z dušno revnostjo, ubožnostjo vsim razterzkam in vsakimu krivoverstvu konec storilo. Spomnimo se Arijanov, s kterimi se je bil svet zaježil, spomnimo se Nestorjanov, in, smemo reči, že tudi protestantov (luteranarjev) in imamo dosti očitnih dokazov pred očmi.

Govoreči od krivoverstev in njih ceno znanvajoči, ne moremo in ne smemo tretjiga znamenja pozabiti, brez kteriga ni nobeniga krivoverstva; to je namreč lastnost, de tudi krivoverstvo, saj za kak čas, na se natakne podobnost, obličje in pomoč resnice. In v tem nam zopet prav pride prilika v sv. evangeliju. Krivoverske zmote so v resnici prav kakor ljulika. Ljulika dokler se ne razrase in ne razžene v peresa, se ne loči ravno posebno od pšenice; kdor ni vajen v kmetijstvu, je ne razloči lahko. Ko se pa v stábla razrase, ko se na nji cvet pokaže, in začne dozorevati, jo tudi otrok lahko spozna. — Ako se pa od podobe k reči sami obrnemo, vidimo, de se enako godi pri krivoverstvu. Začetniki vsih krivoverskih ločin so se večji del iz začetka tako goreče kazali, kakor pravi katoliški mašniki, zoper napake in krivčnosti; oni so tišali na to, kako bi se napačnosti zamogle odpraviti in popraviti, s kterimi se kali ime neomadežane cerkve Kristusove; oni so mahali tu na farizejsko hinavšino in grešno lakoto, tam zopet na gnusno lenobo duhovstva, na bogastvo in pohujšljive dela višjih in cerkvenih vodnikov.

— Ljudje, kteri nemajo bistrejšiga očesa, ne znajo reči bolj per živim preudariti, se lahko dajo s takim počenjanjem omamiti, in popred omamljeni se odvernejo od praviga stariga evangelija Kristusoviga k novimu lažnjivimu „evangeliju“. De se pa ne bo zdelo, kakor de bi v veter govorili, poglejmo v samo djanje. — Ko je bil Luter v šestnajstim stoletju začel pridigati zoper nekatere napake, ki so se godile per deljenji odpustkov itd. je bilo viditi, de hoče cerkev — to nebesko drevo gosenc očistiti, ki so protile cvetju in listju. Ali to je bilo le iz početka. Luter, viditi, de je njegova beseda ljudem vsčč, ni ostal pri početku; začel je tudi listje smukati, in je žive veje lomil, in z drevesa metal tako dolgo, de je pomočnikov našel, sekiró vzdignil in začel mahati tudi na korenine drevesa nebeskiga cepljenja. Najpred je zaverjel odpustke, potlej zakramente eniga za drugim, sveto mašo, dobre dela, in sam premenišviš toliko členov svete vere je svojim tovaršem podnet dal, de so poslednjič tudi vero v božjo natoro Kristusovo, vero v sveto Trojico do čistiga zavergli. — Kdor koli se je ogledal na gibanje poslednjih ostankov kersanske vere v Nemcih med protestanti (luteranarji); kdor koli ve, de po luteranskih nemških cerkvah se njih pastori (luteranski duhovni?) že ne ustrašijo oznanovati, de Kristus Jezus ni bil in ni edinorojeni Sin od Boga Očeta, de je nauk od svete Trojice usódek; vsak kdor to ve, nam bo perterdil, ako rečemo, de človeški sovražnik s pomočjo Lutra ni sejal pšenice ampak ljuliko. Tako se je godilo ob Husovim času, tako se godi tudi v novejših časih. Vsaka zmota je taka, de, ako bi se v podobo resnice ne ovila in ne ogernila, bi ne našla prijetlov med poštenimi ljudmi, in njeni učenci bi ne bili obnovljači (reformatori). Moremo tedaj brez strahu terditi, de pri vsakim krivoverstvu je nekaka podobnost resnice, ta pa zlasti za to, de bi po taki poti bili ljudje ločej od praviga evangelija k nepravimu zapeljevani.

K tem trem izveršnim lisam krivoverskih zmot moramo eno še pristaviti, to namreč, de vse krivoverstva so tako napredene, de človeški strasti, in poželjivosti več ali manj strežejo, tu napuhu uma, tam razuzdanosti življenja, ondi zopet lakomnosti, tu tako, drugej drugači. De jim ne delamo krivice, ko to terdimo, se očitno iz njih djanja in zgodb razodeva. Stari Gnostiki, krivoverci iz prvih časov kersanstva, ki so hotli zatreti kersansko resnico, so verne k sebi vabili ter jim ohetali, de se per njih doseže polnost znanja in svetlosti, in so se tako perlizovali nečimurnosti njih uma. — Arij v čertim stoletju je veliko množstvo ljudi za seboj potegnil, ker se jim jo hlinil, de bodo zamogli s svojim umam razviditi, kar so dosihmal mogli le verovati, in s tem, de bodo imenitnejši mem vsih svojih sprednikov. Donatovci terdivši neusmiljeno oistro kazni, še spokornikov niso terpeli v cerkvi, in so s svojo zmoto stregli nečimurnosti in napuhu, ker so sami sebe hotli že na zemlji svetnike šteti. — Ali, memogredši Nestorjanske, Evtihijanske, Pelagijanske, Albingenske, Viklefovske zmote, se ozrimo na protestantstvo (lutarjanstvo in kalvinstvo), ktero se je na Nemškim po Lutru Martinu, na Švajcarskim in Francozovskim po Kalvinu zlo razširilo. Luter, Cvingli in Calvin so se vzdignili zoper sv. cerkev, so dihteli gospostvo in ljudstvo na svojo stran perdobiti, in de bi se jim to vsrečilo, so eném perpisovali pravico, de smejo grabiti cerkveno in za-dušno premoženje (to je, ki je za duše ranjeih vloženo), drugim so pervolili živeti po volji in zverski poželjivosti umerjočiga trupla. Muihe in nunc so oslepili, ker jim je Luter Martin rekel, de ni treba deržati obljub, ki so jih

^{*)} Slovenskimu Maksimilijanu, in sedanje čase Frideriku Baraga in drugim? Dopis.

jih Bogú storili (kakor je bil tudi on sam mnihi, iz kloštra skočil, Katerco nuno iz kloštra izpeljal in se z njo oženil; in taki božjoropniki jih je bil na tavižente na svojo stran dobil, tako so bili ljudje zaslepljeni). Knezi so za njim potegnili, ker so se jim v novih zbiraljših cerkvene pravice dale, kakoršnih v katolški cerkvi niso imeli; ljudem se je svetvalo, pridigvalo, ukazovalo, de naj opusté poste, de naj ne opravljajo dobrih del, de naj se v novi veri ne bojé grehov, če bi bili še tako veliki; spoved je bila zaveržena in zaterta, cerkvi so pokoršino odpovedali in se zanašali samo na sveto pismo, kteriga naj bi brali in razlagali po svojim umu, kakor se komu poljubi in priljubi, brez ozira na to, kako ga cerkev razlaga, in na njen nauk. Nekoliko teh popisanih zgledov naj bo tedaj dosti namesto mnozihi. Pretresovaje dogodbe kterekoli ločine (sekte) bi zamogli več ali manj tacihi zgledov najti. Grehi, hudobije, zmote nekterih ljudi, velikrat cerkvenih oskerbnikov so navadno izvirki in poglavitni pomočki poganjajočih krivo-verstev. — Tako se godí, de se ljudje z novoto reči privabljeni in z nekakim videzam resnice ali z gorečnostjo oznanovavcov okanjeni, zmote poprimejo, ktera strastim spačeniga serca sicer streže, ob enim pa človeka okrade milosti in resnice edinorojeniga Sinu božjiga, ga v dušno ubožnost in revšino pahne. J.

Razgled po keršanskim svetu.

Henderson, kristjan v Škocii, je v prepričanju, de delavci nedelje, ker se jim tudi ta dan delo naklada, posvečevati ne morejo, tri darila (po 250, 150 in 100 goldinarjev) za nar boljše spise v té zadevi, in sicer le delavcam obljubil. Zmed 1045 spisov, ki so jih vse le delavci bili spisali, je spis tiskarskiga hlapca Kvintona: „Nebeška pomoč zoper prekletstvo dela“ prvo, spis čevljarja Jungerja „Luč v tednu“ drugo, in spis mašinarja Farkvarja „Časna bakla“ tretje darilo dobil. Tudi neka vertnarska hči je „Nar imenitniši dan“ spisala; ker so pa darila le za možé odločene bile, so njen spis posebno lično natisnili in kraljici Viktorii posvetili. Vsi tukaj imenovani spisi so se v nemško prestavili in se per bukvarjih iz Lipsije dobé.

Dr. Newman je 27. kozoperska vsled vpeljaniga katolškiga škofijstva posebno slovit govor imel, ki se je po želji Birminghamskiga škofa natisnil. Nar imenitniši v njem tu sledi: Angleško v katolških časih. V lepí podobi je kristjanstvo vstalo in je raslo ter se razširjalo enako svitli luči od severja do juga; bilo je veličansko, imenitno, svitlo, lepo in mило; terpljenje je upanju človekovimu zadostilo; imelo je en nauk in eno službo božjo; imelo je eno vero, eno skrivnost, en obred; imelo je škofijsko vlado. Kot bratje sklenjeni so sveti pastirji s škofovo kapo in palico okoli hodili in veselo ljudstvo blagoslavljali. Križ so nosili v obhodu in priprosti pušavnikhi so pričujoči bili, s sercam polnim pobožnosti, in mile pesmi so se razlegale, in latinski jezik se je slišal; in belo oblečeni fantički so s kadivnico mahali in dim se je valil v kviško kot perjetni oblak in mašo so peli in svetnike so klicali. In dan na dan in v tihi noči, na gojzdnatih visočinah in po mirnih planjavah, tako stanovitno kakor se solnce in mesec in zvezde na nebu verté, tako redno in slovesno je bilo prelepo opravilo božje službe na zemlji; veliki prazniki, slovesni obhodi, mile žalostne pesmi, doneči zvonovi in perjazen večer so klicali k molitvi, tako de si je tisti, ki se je stariga nejeverniga časa spomnil, misliti mogel, de ni res, kar vidi in sliši in de le pri-

kazen vidi; tako čudno so se nebesa na zemljo podale, in tako zmagovno so bili duhovi tamote doli v svojo ječo pahneni. — Odpad. Poslednjič se je pa dežela spremenila; 1000 let je preteklo, in to veliko ljudstvo se je naveličalo nebeškiga duha, ki je med njim prebival. Preveč jim je bilo blagoslova in odpusjenja, preveč pripomoči svetnikov, preveč gnad v zakramentih, preveč skerbí za prihodnje življenje. Nar boljše se jim je zdelo, nar prvo si to življenje zagotoviti, ki so si ga bili avesti, in po tem, ako bi bil čas in prilika, na prihodnje prisliti. Vidili so, de s hrepenenjem po prihodnjim svetu zdanjiga zgubiti zamorejo, ker bi ravno trud za zdanji svet pot v prihodnjiga mogel biti. In ko so se za minljive namene trudili, so jim bili nekteri na potu, in zdeli so se jim njih sovražniki. Bilo je besno, pa besni so močni in urni; z mečem in vervjo, z mučenjem in poropanjem in ječo so enako Izraelu v starim času služabnike božje in njih službo zatirali in izdežele pojali; vsi so jarm sterli in vezi stergali. Tako so se obrnili tega sveta uživati, si slavo med ljudmi pridobiti, in dobili so jo po svoji volji. Nejeverske čednosti svoje prve narave so raji imeli kot oblačilo gnade, ki ga jim je bil Bog dal; znak so padli z zapertim sercam in prevzetno molččnostjo in znotranjim serdam, upiraje se na posvetno pravičnost, čast, moč, previdnost in stanovitnost; storili so, kar človek kot človek le steriti zamore, in prejeli so plačilo. Vedno vikáhi so se od zdaj vzdigovati začeli, še bolj, kot paganski Rimljani, in so v treh stoletjih veči stopnjo gospodarstva dosegli; zdaj pa zaničljivo gledajo na to, kar so bili, in na vero, ki jih od paganstva nazaj kličé. — Vstajenje. Tri stoletja so pretekle; zvon je zvonil enkrat, dvakrat, trikrat; priprošnja svetnikov je moč pokazala; skrivnost previdnosti je odgernjena, odločena ura je peršla. In kakor, ko je Kristus vstal, od njegoviga vstajenja noben ni nič vedil, zakaj vstal je v tihoti polnoči, tako je on, ko je njegova gnada nam novo delo skazati hotla, na tihim delal in vstal, prejden se je komu sanjalo. Apostelnov in učnikov ni poslal kakor popred iz mesta, v kterim si je sedež postavil. Razkropljeni duhovni, ki jih je bilo malo, so bili per delu, po noči čuječi nad svojo čedo, in niso imeli časa misliti na duše množice, ki je okoli njih hodila, ter jih spreobračati. Pa persel je on kot duh po vodi; sam je hodil sem ter tje nad tamno in kalno globočino, in čudno je viditi in nihče ne more razložiti. Serca so bile ginjene, oči v upanju pozdignjene in noge so se začele gibati proti svoji veliki materi, ki je skorej misel in pogled od njih odvernila. Na prvo eden in potem spet eden sta mirú iskala per nji, ki ga je le ona dati zamogla; prvi in drugi, tretji in četerti, vsak ob svojim času, kadar ga je gnada razsvetila, ne vsi skupej kakor per zgovorjenih strankah ali državnim gibanji, ampak vlečen z božjo močjo, in zoper svojo voljo, zakaj zadovoljni so bili s tem, kar so bili, in s svojo voljo, zakaj polna ljubezni se je podvergla milimu, skrivnostnemu nagibu, ki jo je prevzel. Ko so se šajali, jih v té priči še zamerkovali niso; tiho, hitro in veliko se jih je zbiraló, dokler niso gotovo vidili, de je kamen odvaljen in de je Kristus vstal. In kakor je on močno in v svitlobi iz groba vstal, kot v spanji poživljen, tako je tudi, ko so se ječne vrata odperle, cerkev vstala, nespremenjena v pogledu in govoru, v miru in z bistrim očesam, z močjo in pokrepčanim življenjem. Cerkev je iz ječe peršla, ravno tista v svojim uku, ravno tista v svojim življenji; ona pride s škofovo obleko, in mašnim oblačilam, s čudapolnimi svetinjami in svetimi podobami; njeni škofje so zopet na svojih sedežih in njeni mašniki sedé okoli njih, in popolna po-

doba veličanskiga katoliškiga škofijstva vstaja pred našimi očmi.

Iz Francozovskiga. Znamnje, de se pobožnost na Francozovskim vedno bolj vnema, je v narodnim zboru z veseljem sprejeti govor Montalembertov zavoljo bolj natančnega posvečevanja nedelj in praznikov. Levicniki se ve de so per tem govoru vpili, kakor vedno vpijejo, kadar morajo od vere, od keršanskih resnic in dolžnost kaj poslušati. Kaj pa tirja grof Montalembert? De naj dela, ki se na državne ali občinske stroške opravljajo, v nedeljo nehajo, de naj se delavci v fabrikah ne silijo delati in de naj v vaseh gostivničarji pivnice zaprejo, ki so večidel na tergu tik cerkve. — Per tej priliki lepo govori sloviti guvernir od dolžnosti države nar dražji blago svojih državljancov, vero in vest, varovati, ter med drugim pravi: „Vera je kakor pravica, nedolžnost, resnica; kdor je ne zagovarja, ta jo izdaja ali v hlapčevanje sili. Država, ki mirno gleda, kadar se podlaga sleherne družbe vničuje, se skrivno svoje pogube stori, preden se še pogubi. Lenoba človeške volje v volitvi med dobrim in hudim vedno hudimu v prid služi; to je nasledek izvirne slabosti naše narave. V oziru države vnemarnost v veri ni nobenostranost, ampak vojska zoper njo, in ko bi to ne bila, jo ona le zmišljena, nemogoča.“

Pariški nadškof je v svoji nadškofiji neprenehljivo štirideseturno molitev in bratovščino v počenenje zakramenta svetiga rešnjiga Telesa vpeljal. 40urna molitev se ima v vsih cerkvah in cerkvicah nadškofije opravljati, vunder pa v letu ne več ko enkrat, ako je le mogoče. To pobožno opravilo se je v stolni cerkvi prvo adventno nedeljo začelo. Nadškof sam je sklenil, slovesnost z izpostavljenim svetim rešnjim Telesom in tiho mašo perčeti. Pervi dan zjutraj bi imel Lacordaire, zvečer pa tretjiga dneva Ravignan pridigvati. Vsako leto se bodo cerkve popisale, v katerih se bo med letam ta pobožnost opravila, in potem na znanje dale. Poprejšnjo nedeljo bo vernim dotične cerkve začetek pobožnosti iz lece oznanjen, trije dnevi, v katerih se ima presveto rešnje Telo moliti, naj se jim razlože kot letna obhodnica v pozivljenje njih gorečnosti in pobožnosti. Zvonjenje vsih zvonov ima pred ta večer začetek in med 3 dnevi razne duhovne vaje napovedati. V zunanjim tudi naj se krasnost vidi, nar manj 12 sveč ima vedno goreti, brez svečnikov na altari. Družba častivcev presvetiga rešnjiga Telesa naj se napravi, z radovoljnimi darovi revnim soseskam v vredno posvečenje te pobožnosti perpomoci. — Nadjati se je, de bo ta lepa naprava pobožno življenje v spridenim Parizu vnovič pozivila. Zakaj če po nauku vsih svetnikov in učnikov naše svete cerkve nobena pobožnost toliko gnadna ljudstvo ne sprosi, kakor goreče počenenje presvetiga rešnjiga Telesa, se mora to posebno od Pariza perčakovati, sedeža vse brezbožnosti in nemarnosti, kjer mera gorečnost vernih toliko razžaljenja božjiga in posebno toliko oskrunjenja presvetiga zakramenta popraviti.

Iz Londona. Po časniku „Times“ je stan katoliške cerkve na Britanskim ta: Cerkev in cerkvic je na Angleškem 586, na Valeskim 11, v Šotii 97 (v Šotii je pa 26 stališ, kjer imajo službo božjo); vikarij sol je na Angleškem 10, v Šotii 1; miniskih samostanov je 17 (med njimi 6 v Birmingamski škofiji), nunskih samostanov 53 (med njimi v Birmingamski škofiji 13, v Vestminsterski 9, v Sutvaski 9); duhovnov je na Angleškem in Valeskim 826 (v Birmingamski škofiji 124, v Vestminsterski 113, v Liverpulski 113), v Šotii 118, vsih skupej s škofi vred 972, 43 več kot pretečeno leto. V angleških naselstvih je 45 nadškofov, škofov in apostolskih namestnikov. — V. Monsell,

ud narodniga zbora za Limeriško grofovino, se je v katoliško cerkev vrnil; časnik „Times“ se s tem tolaži, de se je to že davno perčakovalo; vunder se mu pa iz Dublina piše, de se jih misli v kratkim še veliko, med njimi tudi anglikansk duhoven, spreobrniti. — Raztresilo se je, de grof Talbot Shrewsbury, čigar hčere so z rimskimi knezi omožene, iz Laškiga, kjer je zdaj, zoper ponovljenje cerkvene vlade na Angleškem govori, on, ki je v posebni prijaznosti z Rimam. Plemeniti Shrewsbury je nalaš v Rim šel, svetimu očetu za zopetno vpeljanje katoliškiga škofstva na Angleškem zahvalit se. Perpovedevali so pa že une dni, de je v Rimu zoper krepko ponašo irskih škofov proti brezbožnim šolam govoril; in irski dnevniki so se na to govorjenje brez usmiljenja nad njim znesli. Od tod je mende peršlo, de jih je veliko, če je tudi clo neverjetno, to kot resnico sprejelo. Vse je le zmišljava. V Londonu zdaj prav hud seršen buči: dozdetna prva osnova Ruseloviga pisma, kakor ga je hotel pisati, preden je protikatoliško gibanje toliko postalo, de je raji z derhalijo potegnil in svojo svobodomislečnost pozabil. Ta osnova obseže izreke, ki jih je bil Russel popred čez katolčane izustil in ki so res pravimu pismu do Duramskiga škofa zlo nasprotni, in mislijo, de je ravno Shrewsbury pisavec te zabavljice. Zraven tega je pa tudi sloviti Welby Pugin, njegov prijatelj, Dublinskemu časniku „Freeman's Journal“ tole popravo poslal: „Boli me, de v svojim dnevniku pravite, de se Shrewsbury ravno tako nevredno obnaša, kakor Beaumont in vojvoda Norfolk. On je deleč od Angleškiga; pa kot njegov večletin in zvest služabnik in dobro znan z njegovimi pravili in z njegovo nepremisljivo vdanostjo do katoliške vere ne morem k temu opravljanju molčati, in zato slovesno spoznam svoje prepričanje, de bi Shrewsbury raji vsak oral svojiga posestva zgubil, clo raji umerl, kakor djanje dopernesel, ki bi se z dolžnostjo zvestiga sina katoliške cerkve ne strinjalo. — Kakor „Tablet“ perpoveduje, misli vladija res postaviti zoper katolčane dati, vunder pa ne ve, kako de bi jo napravila. — 28.000 iztisov perviga Wisemanoviga govora od katoliškiga škofstva se je že prodalo. — Wiseman ni ne na Španjolskim, ne na Angleškem, ampak na morji med Španjolskim in Angleškem rojen. Če je tudi nekoliko časa na Španjolskim živel, je on vunder Anglez po rodovini in izreji, in njegovo obnašanje, njegove misli in presojevanja ga Angleza razodevajo, nikdar pa ne kot Španjolca. — Uni dan se je od naprave za spreobrnjene anglikanske duhovne govorilo, ki jo je bil neki Goltz ali Goss v Parizu vstanovil. Pokazalo se je pa, de je ta človek goljuf. — Za katoliško vseučeliše na Irskim je od 13. listopada do 12. grudna zopet okoli 9000 goldinarjev za enkrat in 720 gold. za vsako leto zapisanih.

Iz Gradca. Sloviti Dr. Schloer je dal svoje pridige v natis, ki bodo pod obćnim naslovom: „Zerna katoliške vere“, v zvezkih po 5—6 pol v nemškem jeziku na svitlo prišle.

Dr. Knobleher. Dr. Knobleher je še zmirej na Dunaji. Najdel je ondi več blagomislečih in gorečih katolčanov, kateri so svojo pripravnost, njegov misjon pedpirati, v djanji pokazali. Pravijo, de se bodo zannaprej, kakor za severno Ameriko, tudi za srednjo Afriko milodari vsako leto po vsih škofijah Avstrijskiga cesarstva pobirali. — Bukvice, v katerih je popotvanje Dr. Knobleherja po belim Nilu popisano, so tudi že v slovenskim jeziku na svitlo prišle in se dobé per g. Kleinmayerju po 10 kr.

G. Martin Skubic, namestnik v Černomlu je postal fajmošter v Adlešičah.